

Piet Muntendam in 1973, ten tijde van zijn afscheid (foto M.L. de Boer)

Staatssecretaris Piet Muntendam (1901-1986)

Piet(er) Muntendam werd geboren te Amsterdam op 22 september 1901 en 'moest' bijna wel arts worden: zijn vader was oogarts, zijn moeder tandarts. Hij studeerde geneeskunde aan de Universiteit van Amsterdam, kreeg zijn bul in 1924 en trouwde met Hermine J. de Vries (apotheker) in 1925. Zelf promoveerde hij te Utrecht in 1936 op het proefschrift *De sociale beteekenis van reumatiek, tevens bijdrage tot de ziektewetstatistiek*. Het mag duidelijk zijn dat een arts met een promotieonderwerp op het terrein van chronisch zieken ook belangstelling heeft voor de positie van verpleegsters en voor andere paramedische beroepen. Muntendam verwachtte veel van de sociale geneeskunde en van een meer 'maatschappelijke' gezondheidszorg. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat hij - evenals de hygiënisten uit de negentiende eeuw - weer een grote rol zag weggelegd voor wijkverpleegsters om de bevolking 'op te voeden' in het belang van een goede en hygiënische leefwijze, ditmaal zowel in lichamelijk als in geestelijk opzicht. Met dit doel voor ogen wilde hij de verpleging een bredere 'persoonlijkheidsvorming' aanbieden. Een van zijn eerste daden als bewindsman was dan ook de installatie van de Commissie Persoonlijkheidsvorming. Dit was een van de eerste commissies van de Nederlandse overheid die over verpleging en verpleegsters vergaderden, terwijl er ook verpleegsters aan tafel zaten (zie www.canonverpleegkunde.nl, venster bij jaartal 1951).

Zelf was Muntendam gedurende zes jaar huisarts geweest te Hollandscheveld (Drenthe), alwaar hij geprobeerd had armoede en tuberculose te bestrijden. Daarna werd hij controlerend geneeskundige bij de Coöperatieve Vereniging Centraal Beheer te Groningen, en privaatchoort Sociale Hygiëne aan de Rijksuniversiteit aldaar tussen 1937 en 1940. In 1938 werd hij benoemd tot inspecteur van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid voor Groningen, Friesland en Drenthe en bleef dat tot 1945.

Tijdens de bezetting was hij met zijn gehele gezin actief in het verzet.

Na de oorlog werd hij medisch adviseur van de directie van Centraal Beheer in Amsterdam en lid van de Partij van de Arbeid op 9 februari 1946. In 1949 werd hij benoemd tot directeur-generaal op de afdeling Volksgezondheid van het Ministerie van Sociale Zaken, onder Willem Drees. Hij bleef dit tot 15 februari 1950, waarna hij Nederlands allereerste Staatssecretaris werd voor Volksgezondheid, op het voor die gelegenheid hernoemde

'Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Hij zou aanblijven als Staatssecretaris tot 1 oktober 1953.

In zijn functie als Staatssecretaris zorgde Muntendam in 1950 voor een wet op het Praeventiefonds, in 1951 voor de wet Bevolkingsonderzoek op tuberculose en in 1953 voor de Wet Bescherming leerlingen tegen besmettingsgevaar. Die laatste wet zorgde voor periodiek geneeskundig onderzoek van onderwijspersoneel, om tuberculose bij leerlingen te voorkomen. In 1952 al had hij toegezien op wijziging van een regeling uit 1949 die handelde over de geneeskundige keuring bij de aanstelling van verplegend personeel. Nadien moesten alle verplegers en verpleegsters die wisselden van baan of die nieuw werden aangenomen verplicht gecontroleerd worden op tuberculose (met behulp van de Mantoux-test).

Na zijn Staatssecretariaat op Volksgezondheid combineerde Muntendam gedurende tien jaar de functie van directeur-generaal op Volksgezondheid met een (tot 1964 buitengewoon) hoogleraarschap in de Sociale Geneeskunde aan de Rijks Universiteit te Leiden. Hij nam uit eigen beweging ontslag als directeur-generaal van het Ministerie, toen hij de rooms-katholieke politicus A.J.H. Bartels op 24 juli 1963 boven zich kreeg als Staatssecretaris voor Volksgezondheid, omdat hij met deze man 'geen grond zag voor een goede samenwerking'. Heden ten dage geldt Muntendam als een van de grondleggers van een vrijer denkklimaat over euthanasie, een onderwerp waarover hij in 1977 samen met P.V. Admiraal een boek redigeerde. Bovendien was hij reeds vanaf 1974 voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie.

Muntendam stierf op 4 oktober 1986 te Den Haag.

Bronnen:

Email van Jan en Dick Muntendam aan Cecile aan de Stegge d.d. 16-12-2010.

Admiraal, P.V. en P. Muntendam (1977). *Euthanasie*. Leiden: Stafleu.

Haan, I. de en J.W. Duijvendak (red.) (2002). *In het hart van de verzorgingsstaat. Het Ministerie van Maatschappelijk werk en zijn opvolgers (CRM, WVC, VWS) 1952-2002*. Zutphen: Walburg Pers.

Joekes, A.M. en H. Mulderije (1952). Geneeskundige keuring bij aanstelling van verplegenden. *Het Ziekenhuiswezen* 25, 308-309.

L., v.d. (1950). De nieuwe staatssecretarissen aan het Departement van Sociale Zaken. *Het Ziekenhuiswezen* 23, 68.

Ottevanger, L. J. (2006). Schaarste in de verpleging. Een benadering vanuit maatschappijhistorisch perspectief. Periode 1945-1975. Ongepubliceerde scriptie Beleidswetenschappen. Rotterdam: Erasmus Universiteit, pg. 36.

Sociale Voorlichtingsdienst (1949). Persbericht no. 420, 27 december 1948: Reorganisatie van de afdeling Volksgezondheid op het Ministerie van Sociale Zaken. *Het Ziekenhuiswezen* 22, 15.

Sociale Voorlichtingsdienst (1953). Persbericht no. 873. Installatierede Commissie Verplegingsaangelegenheden, uitgesproken d.d. 2 maart 1953 door de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Zijne Excellentie P. Muntendam. *Het Ziekenhuiswezen*, 26, 84-86.

Website www.Parlement&Politiek.nl / biografie Piet Muntendam.